

Stanovisko Výboru regionů ke sdělení Evropské komise „Mobilizace inteligenčního potenciálu Evropy: možnost pro univerzity plně přispět k Lisabonské strategii“

(2006/C 81/05)

VÝBOR REGIONŮ

s ohledem na sdělení Evropské komise „Mobilizace inteligenčního potenciálu Evropy: možnost pro univerzity plně přispět k Lisabonské strategii“ (KOM(2005) 152 v konečném znění);

na základě rozhodnutí Evropské komise ze dne 3. června 2005 požádat Výbor regionů v souladu s odst. 1 čl. 265 Smlouvy zakládající Evropské společenství o stanovisko k tomuto tématu;

na základě rozhodnutí předsednictva ze dne 12. dubna 2005 pověřit Komisi pro kulturu a vzdělávání vypracováním příslušného stanoviska;

s ohledem na rozhodnutí lisabonské Evropské rady, která přijala koncept Evropského výzkumného prostoru, a položila tak základy společné politiky pro vědu a techniku v Evropské unii;

s ohledem na stanovisko Výboru regionů k tématu *Mezitímní vyhodnocení Lisabonské strategie* (CdR 152/2004 fin) ⁽¹⁾;

s ohledem na sdělení Evropské komise „Role univerzit v Evropě založené na znalostech“⁽²⁾ a průzkumné stanovisko Výboru regionů k tématu „Role univerzit v místním a regionálním rozvoji v Evropě založené na znalostech“⁽³⁾** (CdR 89/2003 v konečném znění) ⁽³⁾;**

s ohledem na stanovisko Výboru regionů k tématu *Zavedení jednotného akčního programu v oblasti celoživotního učení* (CdR 258/2004 v konečném znění);

s ohledem na návrh stanoviska (CdR 154/2005 rev.1), který byl Komisí pro kulturu a vzdělávání přijat dne 11. července 2005, zpravodaj: **pan Gerd Harms**, zástupce Braniborska u spolkové vlády a pro evropské záležitosti, státní tajemník Státního kancléřství (SRN/SES);

Vzhledem k těmto důvodům:

1. Je nezbytné pohlížet na sdělení Evropské komise v rámci celkové evropské strategie „růstu založené na znalostech“. Výchova, vzdělávání a výzkum jsou základem společností schopných inovace. Cílů formulovaných v rámci Lisabonské strategie lze dosáhnout jen v globální hospodářské soutěži, ve které výzkum, vzdělávání a odborná příprava hrají klíčovou úlohu. Tím je vysokým školám v Lisabonském procesu přiřazena ústřední role.
2. V Evropě bude za 20 let žít a pracovat pouze 5 % světové populace – v Asii však 52 %. Tato čísla poukazují na naléhavost zásadních opatření, která je třeba s ohledem na rostoucí atraktivitu evropského vzdělávání a výzkumu učinit. Atraktivita vysokých škol je významným faktorem v „boji o nejlepší mozky“, jež Evropa pro zajištění budoucnosti potřebuje.
3. Přístup k co nejrozsáhlejšímu vzdělání není jen zdrojem pro budoucnost v Evropě založené na znalostech, ale zároveň i základem sociální soudržnosti evropských společností i Evropy jako celku. Odstraňování překážek ve vzdělávání, možnosti celoživotního vzdělávání pro všechny a rostoucí kvalita vzdělávání představují hlavní výzvy pro jednání na všech úrovních.
4. V průběhu revitalizace Lisabonské strategie navrhla Evropská komise celou řadu opatření, jak těmto výzvám aktivně čelit. Základní stavební kámen aktivit, za něž je odpovědná Evropská komise, představuje 7. rámcový program pro výzkum. Aby bylo možné integrovat do evropského inovačního procesu potenciály uvedené v tomto rámcovém programu, je nezbytné provést reformy v oblasti vzdělávání a vysokých škol.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 43, 18.2.2005, s. 1.

⁽²⁾ KOM(2003) 58 v konečném znění.

⁽³⁾ Úř. věst. C 73, 23.3.2004, s. 22.

5. Regiony Evropy v tomto procesu nesou významnou odpovědnost a mají zásadní pravomoci na poli vědeckého vzdělávání a výzkumu. Výbor regionů uznává, že místní a regionální samosprávy musí sehrát zvláštní úlohu především jako komunikační kanál pro všechny občany. Místní a regionální samosprávy mohou rovněž pomáhat při spolupráci sítí za účelem vytvoření součinnosti mezi různými subjekty. Rozvoj regionů Evropy nesmírně závisí na využití potenciálů v oblasti vědy, výzkumu a inovace; zároveň může být proces vedoucí k posílení těchto potenciálů v Evropě utvářen pouze s regiony.

jednomyslně přijal na svém 61. plenárním zasedání ve dnech 12. a 13. října 2005 (jednání dne 12. října) toto stanovisko:

1. Názory a doporučení Výboru regionů

Obecné připomínky

VÝBOR REGIONŮ

1.1 **vítá** sdělení Evropské komise „Mobilizace inteligenčního potenciálu Evropy: možnost pro univerzity plně přispět k Lisabonské strategii“ a **pokládá** jej za důležitý podnět pro nezbytnou diskusi o zkvalitnění vysokoškolského vzdělávání v Evropě;

1.2 **opět zdůrazňuje** rozmanitost vysokých škol a univerzit v Evropě, které jsou v rámci sdělení zahrnuty pod výraz „univerzity“. V tomto souhrnném smyslu je v tomto stanovisku použit výraz vysoké školy;

1.3 **sdílí** názor Komise, že budoucí růst a sociální blahobyt spočívají stále více na průmyslových odvětvích a službách založených na intenzivních znalostech a že vysokoškolský diplom je vyžadován u stále většího počtu pracovních míst;

1.4 **uznává**, že v evropské vysokoškolské politice musí proběhnout zásadní změna, která se na jedné straně musí zaměřit na potřeby místních a regionálních společností, na druhé straně však musí také umožňovat celosvětově konkurenceschopný výzkum a vzdělávání;

1.5 **poukazuje** v této souvislosti na to, že v Evropě existují vynikající vysoké školy, které i v globálním měřítku podávají znamenité výkony ve vzdělávání mladých vědeckých talentů i ve výzkumu, že však na druhé straně jsou i vysoké školy, které ještě nemohou rozvinout svůj veškerý potenciál, jak je uvedeno ve sdělení Komise;

1.6 **vítá** jednoznačné prohlášení o subsidiaritě, **kromě toho ale zdůrazňuje** odpovědnost regionů, jak je stanovena v „Bílé knize o evropské správě věcí veřejných 2001“ a jak se odrazila v návrhu Smlouvy zakládající Ústavu pro Evropu;

1.7 **důrazně konstatuje**, že univerzitní vzdělávání může být vnímáno nejen z ekonomického hlediska, ale že vytváří i sociální a kulturní přidanou hodnotu, kterou nelze ekonomicky vyhodnotit, jež je však přesto základem rozvinuté společnosti;

1.8 **zdůrazňuje**, že ambiciózních cílů tvořících základ sdělení je možné dosáhnout jen tehdy, když budou položeny základy v rámci všeobecného školního a předškolního vzdělávání. **Uznává** na tomto poli mimořádnou odpovědnost na úrovni regionů;

1.9 **je toho názoru**, že by univerzity a vysoké školy měly být více zapojeny do konceptu celoživotního učení, aby byly dosaženy cíle Lisabonské strategie;

1.10 **je toho názoru**, že nejučinnější odpovědí na rychle se měnící požadavky společnosti na vysokoškolské vzdělávání jsou pružné struktury. Vytvoření takových struktur je předně úkolem vysokých škol. Regionální a národní úrovně však nesou odpovědnost za to, že vytvoří předpoklady pro flexibilitu prostřednictvím odbourání překážejících právních omezení a dají k dispozici nezbytné prostředky;

1.11 **lituje**, že Evropská komise nebyla s to vypracovat v rámci služeb odsouhlasené sdělení ke všem aspektům evropské vysokoškolské politiky, jež by zahrnovalo oblast výzkumu. Evropský výzkumný prostor, návrh Komise na 7. rámcový program pro výzkum a „regiony opírající se o znalosti“ jsou důležitými styčnými body pro evropské vysokoškolské vzdělávání, zvláště pokud se jedná o realizaci lisabonských cílů;

1.12 **konstatuje**, že v důsledku odtržení oblasti výzkumu se souvislost mezi výzkumem, vzděláváním mladých vědeckých talentů a akademickou kvalifikací pro profesi ztratí stejně jako souvislost mezi univerzitním výzkumem a výzkumem mimo univerzity.

2. Rostoucí výzvy

VÝBOR REGIONŮ

2.1 **sdílí obavy** Komise, že finanční prostředky evropských společností v oblasti vzdělávání nejsou dostatečně rozvíjeny a v analýze Komise vidí zásadní výchozí body pro pole nezbytných změn;

2.2 **je však toho názoru**, že statistické údaje, jež byly použity ve sdělení, odráží skutečnou situaci v mnoha zemích Evropy zkresleně. Především nízký podíl absolventů vysokých škol a studentů na vysokých školách nezohledňuje vysoký počet evropských studentů na odborných školách nebo v systému profesního vzdělávání, zatímco v Severní Americe nebo v Asii jsou srovnatelné typy vzdělávání nabízeny v rámci vysokých škol;

2.3 **sdílí analýzu** faktorů překážejících v dynamickém rozvoji vysokoškolského sektoru, zvláště zjevnou tendenci oddělit vysoké školy od hospodářství a společnosti, přílišnou regulaci systému prostřednictvím státní kontroly ex ante a relativní chudobu evropského vysokoškolského sektoru, která je podmíněna závislostí na finančních prostředcích od státu;

2.4 **zdůrazňuje** však, že kvalita evropských vysokoškolských zařízení je zpravidla dobrá a že celá řada vysokých škol se již před léty vypořádala s nutnými změnami, jež byly popsány ve sdělení, nebo je na cestě se s nimi vypořádat, často však bez vědomé orientace na lisabonské cíle. Skutečnost, že existuje i mnoho vysokých škol, pro které je Boloňský proces ještě cizím slovem, nesmí vést k obecně negativnímu posuzování evropských vysokých škol;

2.5 **podporuje** snahy Boloňského procesu vytvořit společný vysokoškolský prostor, **poukazuje však** na rozmanitost národních a regionálních přístupů k oblasti vysokých škol, které se musí projevit i ve společném vysokoškolském prostoru. Kritiku rozmanitosti jazyků, jež je vyjádřena ve sdělení, Výbor regionů nesdílí.

3. Mezníky modernizace: atraktivita, řízení, financování

VÝBOR REGIONŮ

3.1 **je opět toho názoru**, že vytvoření evropského vysokoškolského prostoru, který Boloňský proces plánuje do roku 2010, stanoví konkrétní příslušné cíle pro rozvoj vysokoškolského vzdělávání v EU. Tyto cíle zahrnují zejména zavedení systému srovnatelných typů ukončení vzdělání, který se opírá o dva hlavní cykly, bodovací systém na základě výkonu, mobility, zajištění kvality a podporu evropské dimenze. **Konstatuje**, že kroky nezbytné k dosažení těchto cílů ještě nebyly učiněny v dostatečném rozsahu a že k jejich dosažení bude třeba zvýšeného úsilí vysokých škol, ale i regionů, členských států a Unie;

3.2 **sdílí názor** Komise, že univerzity potřebují podporu svého okolí, aby mohly přistoupit k nezbytným změnám. Místní a regionální samosprávy již dlouho úzce spolupracují s vysokými školami a jinými institucemi přímo v místě, a podporují tak nutná opatření;

3.3 **vítá** požadavek obecně platné „kultury špičkových výkonů“. Přitom vnímá fakulty a sítě inovativních vědců jako hlavní aktéry v tomto procesu, ve kterém se špičkové výkony

požadují i podporují. Motivace pro vynikající výkony v učení a výzkumu musí být průběžně posilována a podporována;

3.4 **bere na vědomí** analýzu Komise o faktorech pro zvýšení atraktivity vysokých škol a **souhlasí** s ní. Právě v oblasti „lidských zdrojů“ se nabízí obrovské možnosti ke zvýšení evropské orientace vysokých škol;

3.5 **vítá** zvýšené ambice v souvislosti s programem ERASMUS, do kterého by se měly zapojit až 3 milióny studentů;

3.6 **podporuje** názor Komise, že partnerství mezi vysokými školami a průmyslem má mimořádný význam, pokládá však i jiné oblasti hospodářství, správy, kultury a společenských organizací za významné partnery. Právě s ohledem na význam vědy pro regionální rozvoj je omezení se na partnerství s průmyslem příliš úzké;

3.7 **obává se**, že otevření vysokých škol pro nové skupiny studentů, orientace na celoživotní učení a rozšíření přístupu k akademickému vzdělání jako předpoklad pro zvládnutí demografických a strukturálních výzev následujících desetiletí ještě vysoké školy nepřijmou v nutném rozsahu. **Vítá** proto přístup Komise posunout tuto otázku do popředí celoevropské diskuse a zároveň jí slibuje svou podporu;

3.8 **poukazuje na to**, že konkurence a zvyšování kvality na vysokých školách nesmějí vést k odtržení evropských regionů na úrovni vědy: Jedním z výrazných znaků Evropy je totiž široká základna vzdělávání, jež musí být zachována. Nabídky vysokoškolského vzdělávání odpovídající evropským standardům kvality musí být k dispozici v každém evropském regionu;

3.9 **vyzdvihuje**, že požadavek Komise na ještě větší a lepší finanční podporu pro vysoké školy je sice pochopitelný, neodráží však adekvátně realitu v mnoha evropských regionech: oblast vzdělávání a odborné přípravy má mnohdy při sestavování rozpočtů prioritu;

3.10 **zdůrazňuje**, že místní a regionální samosprávy zastoupené ve Výboru regionů jsou ochotny společně s vysokými školami diskutovat o institucionálních modernizačních strategiích a bude-li to možné, tak je i realizovat. K tomu patří zavádění víceletých smluv, podpora inovačního managementu na vysokých školách a ještě větší otevřenost vysokých škol vůči partnerství s průmyslem.

4. Priority jednání

VÝBOR REGIONŮ

4.1 **doporučuje** vypracovat shrnutí priorit v oblasti vzdělávání, vysokoškolského vzdělání a výzkumu, aby se do popředí dostaly souvislosti, vzájemné závislosti a z nich vyplývající možnosti jednání vedoucího k realizaci Lisabonské strategie;

4.2 **zdůrazňuje**, že předpokladem pro to, aby restrukturalizace na vysokých školách nabyla účinnosti, je obecné a celoevropské uznávání různých typů ukončení škol. Cílem Boloňského procesu je kvantitativní srovnatelnost částí studia a pro toto uznávání je důležitým základem. Aby byl všem regionům umožněn řádný a perspektivní přístup k evropskému vysokoškolskému prostoru, zdá se, že je nutné stavět na tomto kroku a zahájit diskusi o standardech kvality na evropské úrovni;

4.3 **poukazuje na to**, že v oblasti mobility vědců se osvědčil Program Marie Curie jako část evropského rámcového programu pro výzkum. Rozdělení na evropské úrovni v důsledku další nabídky, jak je uvedeno ve sdělení, není smysluplné. Vybízí Komisi, aby dále posilovala Program Marie Curie na podporu mobility výzkumných pracovníků a angažovala se ve zlepšování rámcových podmínek pro jejich mobilitu, tak jak jsou stanoveny v Evropské chartě výzkumných pracovníků;

4.4 **zdůrazňuje**, že diskusi o poplatcích za studium lze vést jen v národním nebo regionálním kontextu;

4.5 **odmítá** návrh Komise na odstupňování systémů poplatků a podpor sloužících k rozhodování o studiu. Svobodná a individuální volba vzdělání nesmí být omezena pokusy o řízení ze strany státu;

4.6 **podporuje** názor Komise, že k modernizaci vysokých škol by měly být využity všechny zdroje financování EU. **Od Komise však požaduje**, aby v nařízeních strukturálních fondů vytvořila příslušnou základnu, a posílila tak postavení vědy v národních sporech při rozdělování prostředků a zdůraznila význam rozvoje vysokých škol;

4.7 **zdůrazňuje nutnost** poskytnout vysokým školám v rámci všeobecné odpovědnosti za národní a regionální okruh působnosti co největší svobodu při formování vzdělávání a výzkumu. Poměr svobody a odpovědnosti by měl být upraven strategickými víceletými rámcovými dohodami, aby dosažení cíle mohlo být transparentně a účinně kontrolováno ex post. Výbor regionů zároveň zdůrazňuje odpovědnost regionů za rozvoj vysokého školství a význam vysokých škol pro regionální rozvoj;

4.8 **vybízí** Komisi, aby učinila příslušná opatření k viditelnému uznání regionů, obcí a měst za účelem zlepšení regionálního zapojení vysokých škol a výzkumných zařízení, většího propojení vědy, hospodářství a správy a posílení vlivu vědeckých institucí na společnost. Mohlo by to být zorganizováno formou soutěže.

V Bruselu dne 12. října 2005.

předseda
Výboru regionů
Peter STRAUB